

Tämän YP:n numeron painoon lähtiessä uusi hallitusohjelma oli juuri julkaistu ja Tonavan toimitus ehti silmäillä tuhtia pumaskaa vain lyhyesti. Lähes 200-sivuista dokumenttia selaillessa hyväksyvää nyökyttelyä aiheuttivat muun muassa korkea-koulurahoituksen petraaminen ja esimerkiksi maininta ”tuetaan kotimaisilla kielillä kirjoitetun tiedekirjallisuuden julkaisemista”. Ja toki ohjelman alussa annettu yleislupaus: ”Sitoudumme tietopohjaisen politiikan tekoon sekä systemaattiseen vaikutusarviointiin kaikessa lainvalmistelussa. Syvennämme yhteistyötä tiedeyhteisön kanssa.”

Mutta se varsinainen veret seisahtava skuuppi löytyi sivulta 177... nimittäin että

Komitealaitos is back! (Katso kuvat!!)

Uudessa hallitusohjelmassa todetaan:

”Hallitus uudistaa parlamentaarisen komiteatyöskentelyn. Parlamentaarinen komiteatyö vastaa tulevien vaalikausien suurten rakenne- ja muiden uudistusten valmistelusta. Uudella komiteatyön mallilla vahvistetaan valmistelun avoimuutta, osallisuutta ja laajaa tietopohjaa. (...) Yhteiskunnallisesti merkittävien asioiden valmisteluun kootaan valtiollisten instituutioiden lisäksi puolueet, asiantuntijat ja tutkijat, kunnat, yrityk-

set ja yhteisöt sekä muut kansalliset. (...)

Komitean organisoinnissa ja työskentelyssä varmistetaan tarvittaessa valmistelun ja toimeenpanon jatkuvuus vaalikauden vaihtuessa.

Komitean asettamisen yhteydessä määritellään: (...) yhteinen ymmärrys tavoitteista ja tietopohjasta, jonka muodostamisessa hyödynnetään valtioneuvoston ja ministeriöiden selvitys- ja tutkimustoimintaa, hallinnon sisäisiä ja ulkoisia asiantuntijoita ja erilaisia verkostoja, muun muassa tiedepaneeleja ja kansalaispalautetta.”

Komitealaitos edusti sodan jälkeisessä vaurastuvassa Suomessa suunnitteluoptimismin huippua.

Parin viime vuosikymmenen aikana on komitealaitos käytännössä ajettu alas. Komiteoiden sijaan alettiin 1990-luvulta lähtien nimittää enenevästi niin sanottuja selvitysmiehiä (tai -henkilöitä) kokoamaan yhteen tietoja ja laatimaan niihin pohjautuvia uudistusehdotuksia. Myös konsultit, viestintätoimistot ja ajatuspajat ovat saaneet merkittävän roolin päätösvalmistelussa.

Komitean paluusta on toki huhuttu, mutta silti sen näin näyttävä astuminen takaisin politiikan näyttämölle yllätti Tonavan!

Cambridgen yliopiston professori **Göran Therborn** piti avausluennon tämänvuotisilla Sosiologipäivillä Turussa. Therbornin mukaan eriarvoisuustutkimus on jälleen kasvussa. **Sauli Havu** ja **Petro Leinonen** haas-

tattelivat Therbornia Tampereen yliopiston *Alusta!*-verkkolehdelle (9.5.2019):

”Sanoit esityksessäsi sosiologi-päivillä, että sosiologit ovat keskittyneet liiaksi sosiaalisen stratifikaation ja sosiaalisen liikkuvuuden tutkimukseen, ja vasta viime aikoina huomiota on alettu kiinnittää eriarvoisuuteen. Esityksesi mukaan hallitsevassa asemassa ollut stratifikaatiotutkimus on toiminut tapana välttää kysymystä eriarvoisuudesta. Miten näet stratifikaation ja eriarvoisuuden eron, ja mitä siitä seuraa yhteiskuntatutkimuksen kannalta?”

Stratifikaatio on maan ja kiiven kerrostumiin viittaava geologinen termi. Ihmisten tutkimukseen siirrettynä se ilmaisee käsityksen yhteiskunnasta arvostuksen tai statuksen hierarkiana. Toisin sanoen se antaa idealistisen kuvan ilman ristiriitoja, riis-toa, ulossulkemista tai nöyryytystä, ja vailla näistä aiheutuvia sairauksia ja ennenaikaista kuolemaa.

Stratifikaatiota korostava tutkimus on seurannut pääosin kolmea polkua. Ensinnä ollaan kysytty, mitä ammatteja ihmiset pitävät eniten tai vähiten kunnianarvoisina. Toiseksi on tarkasteltu statuksen saavuttamisen prosesseja, kuten urapolkuja ammatteihin. Kolmanneksi, ja nykyään yhä enemmän, on tutkittu sukupolvien välistä liikkuvuutta, sitä kuinka isän tai nykyään yhä useammin vanhempien status vaikuttaa poikien, ja nykytutkimuksessa myös tyttärien statukseen.

’Stratifikationismi’ ilmentää sosiologista idealismia, naiiviutta tai silmien puolueellista sulkemista. Siitä haaraunut liik-

kuvuuden tutkimus on kehitty-
nyt teknisesti hienostuneeksi ja
vakavaksi tarkasteluksi. Kuiten-
kin sitä rajoittaa taustalla oleva
liberaali mahdollisuuksien ide-
ologia, jonka näkökulmasta eri-
arvoisuuden aiheuttama kärsi-
mys on epäolennaista tai vähin-
tään toissijaista nähden joiden-
kin mahdollisuuksiin ottaa ylös
vieviä askeleita eriarvoisuuden
portaikossa.

Eriarvoisuuden problema-
tiikka on perustavasti erilainen.
Eriarvoisuuden tutkimus kysyy,
kuinka eri- tai tasa-arvoisia ih-
misten elinolosuhteet ovat, kun
otetaan huomioon muun mu-
assa vanhempien tilanne, kou-
lutus, mahdollisuudet työmark-
kinoilla, palkka ja työympäristö,
asunto, pääsy terveydenhuol-
toon ja riski altistua rasismille
tai seksismille. Eriarvoisuuden
tutkimuksessa kysytään samal-
la sitä, miten nämä olosuhteet
vaikuttavat ihmisten mahdolli-
suuksiin elää hyvä, terve ja pit-
kä elämä.”

Jatketaan vielä hetki sosiologis-
ten suuntausten parissa. Ennen
vanhaan sosiologin tunnisti va-

kosamettihousuista ja pikkuta-
kista, jossa oli nahkavahvikkeet
kynärpäissä. Sitten ajat
ovat muuttuneet, mutta joitain
yhtenäisiä sosiologian pukeutu-
miskoodeja lienee yhä todennet-
tavissa. Erään valtion erään tut-
kimuslaitoksen henkilöstöravin-
tolassa tapahtui nimittäin niin
sanottu etnometodologinen
koe. Etnometodologisen prinsi-
pin mukaan näkymätön sääntö
tulee näkyväksi, kun joku rikkoo
sitä ja tulee selontekovelvollisek-
si. Koe meni näin:

Joukko yhteiskuntatieteilijöi-
tä istuu iltapäiväkahvilla. Vil-
kas puheenporina hiljenee, kun
tutkijaryhmän jäsen Kari (ni-
mi muutettu) astuu kahvilaan
ja kiinnittää ryhmän huomion.
”Miksiköhän Karilla on pikku-
takki?”, pohtii kollega. Kari tu-
lee kahvikupin kanssa pöytään.
”Oletko ollut käymässä minis-
teriössä?”, kysyy toinen kollega
Karilta. ”Joo”, vastaa Kari.

”Hankalin läksy on, että kukaan
ei oikeastaan ole paha, vaikka
pahaa on kaikkialla. Ei fasisti-
kaan ole paha vaan hän on vain
elänyt sellaisen elämän, että siitä

tulee fasisti. Tiedän tämän omas-
ta perheestäni.

Hyvään ja pahaan liittyvä tilan-
teita ja olosuhteita, näkökulmia,
konteksteja ja valintoja. Siksi ei
ole mahdollista olla yksiselittei-
sesti hyvän puolella pahaa vas-
taan. Jos se olisi mahdollista,
kaikki olisivat. Siksi pahaa ei voi
vangita hakaristiin ja päästä sii-
tä eroon hakaristit kieltämällä.
Siksi pahaa ei voi osoittaa ihmi-
sessä ilman, että sormi osoittaa
peiliin.

Ihmiset, aivan kaikki heistä,
uskovat tekevänsä hyvää, mutta
saavat silti aikaan pahaa. Tämä
ihmisen riittämättömyys ja vaja-
vaisuus voisi yhdistää meidät ja
ratkaista useimmat ongelmam-
me. Jos vain ensin tunnistaissim-
me sen omassa itsessämme.”

(Ote Janne Saarikiven ko-
lumnista ”Mummoni oli fasisti,
mutta silti ennen kaikkea mum-
mo” yle.fissä 28.5.)

Ajatusten Tonava ottaa vas-
taan tuoreita ja nasevia otok-
sia ajan ilmiöistä osoitteeseen
yhteiskuntapolitiikka@thl.fi.